

VERDUN

Frits van Daalen / Netherlands Society for the Protection of Birds (Vogels N. 47)

SPONSUN

GOJJIN

L-AGĦSAFAR TA' L-GĦANA

Charles Gauci

L-agħsafar ta' l-għana (bl-Ingliż *finches*) huma fost l-iżjed agħsafar popolari mal-Maltin. Dan minħabba d-drawwa li għandhom ħafna nies li jonsbu għalihom. Hemm seba' speċi li huma biex ngħidu hekk komuni fil-gżejjer Maltin. Dawn huma l-Ispunsun (*Chaffinch*), L-Apparell (*Serin*), Il-Verdun (*Greenfinch*), il-Gardell (*Goldfinch*), l-Ekru (*Siskin*), il-Gojġin (*Linnet*) u taż-Żebbuġ (*Hawfinch*).

L-ISPONSUN jibda jidher mill-aħħar ta' Settembru. L-aqwa tal-passa huma x-xhur ta' Ottubru u Novembru. F'inħawi bis-siġar xi ftit Sponsuni jibqgħu x-xitwa kollha. F'dawn l-aħħar snin numri żgħar qed jibqgħu fi gżiritna matul is-sajf ukoll x'aktarx li ftit pari jbejtu kull sena, l-iżjed ġewwa l-Buskett. L-isponsun raġel għandu ras griza fil-blu u l-aħdar, dahar kannella skur u sider kannella fir-roża minn lewn is-salamun. Il-ġwienah u d-denb huma suwed bl-abjad. Il-mara hija ħdranija minn lewn iż-żebbuġa.

L-APPARELL jibda jasal f'Malta għal nofs Ottubru. Għalkemm komuni, in-numri li jidhru jvarjaw minn sena għall-oħra. F'ċerti snin ipassi f'numri kbar anki matul ix-xhur tax-xitwa, u jingabru fi qtajja' kbar fl-egħlieqi li jieħdu ħajja ġdida bl-għana ħelu ta' dan l-għasfur. L-Apparell ukoll ta' spiss ibejjet f'Malta f'numri żgħar ħafna. Huwa għasfur żgħir iżda mbaċċaċ, ta' lewn safrani bi strixxi skuri fuq ir-ras u d-dahar. Il-ġwienah u d-denb huma l-iżjed suwed. Il-mara hija iżjed bajdanija b'ħafna strixxi fuq sidirha.

IL-VERDUN x'aktarx li huwa l-iżjed speċi popolari. Jidher fl-istess żmien bħall-Apparell. Għalkemm komuni, qatt ma jidher f'numri kbar ħafna. Xi kultant xi par jirnexxielu jbejjet fil-gżejjer Maltin ukoll. Il-Verdun għandu l-partijiet ta' fuq ħdranin fl-isfar u l-partijiet ta' taħt sofor. Il-ġwienah u d-denb huma suwed b'ħafna isfar. Il-mara hija iżjed ħdranija b'sider abjad fl-isfar irrigat bi strixxi skuri. Il-Verdun donnu għandu importanza kbira għal xi wħud. Mhux l-ewwel darba tara xi *raġel* għaddej bil-Verdun fil-gabjetta taħt abtu. Dan l-għasfur donnu jagħti ċertu *status* lil dawn it-talin!

IL-GARDELL forsi huwa l-isbaħ wieħed minn ta' l-għana. Ġeneralment jidher f'numri żgħar fl-istess żmien bħall-oħrajn. Hu magħruf li bied f'Malta xi ftit drabi. Is-sessi tal-Gardell jixtiebħu ħafna, bid-dahar u l-parti ta' fuq tas-sider minn lewn il-kafè bil-ħalib, ġwienah suwed b'faxx isfar u denb iswed bi truf bojod. Iżda l-akbar attrazzjoni hija l-maskra tar-ras, magħmula minn tliet ilwien - iswed fuq wara, abjad fin-nofs u aħmar fuq quddiem.

L-EKRU jidher f'numri kbar kultant biss, għalkemm xi ftit ipassu minn fuqna kull sena. Jidher l-iżjed bejn Ottubru u Diċembru. Mad-daqqa t'għajn l-Ekru jixbaħ lill-Apparell li huwa ta' l-istess daqs, iżda r-raġel għandu kappa fuq rasu u l-parti ta' l-għonq taħt il-munqar iswed. Għandu wkoll ħafna iżjed isfar fuq il-ġwienah u d-denb. Dan l-għasfur huwa mans ħafna u

ftit li xejn juri biża' mill-bniedem.

IL-ĠOJJIN huwa l-iżjed speċi komuni, speċjalment matul il-passa, sew tal-ħarifa kif ukoll tar-rebbiegħa. Ftit Ġojjini huma residenti, l-aktar fil-gżira ta' Għawdex. Dari kien ibejjet f'numri ferm akbar. Għal ħafna nassaba hemm żewġ tipi ta' Ġojjini - dawk ta' Ottubru u dawk ta' Marzu. Dawn ta' l-aħħar huma l-iżjed imfittxija għax ikunu mbiddlin, b'sider u moħħ hamranin. Mill-bqija l-Ġojjin huwa għasfur kannelli qastni b'denb iswed bit-truf tar-rix bojod. Il-mara ma jkollhiex aħmar. Fil-gzejjer Maltin il-Ġojjin ibid bikri u ġieli nstabu bejtiet bil-bajd anke għall-aħħar ta' Jannar.

TAŻ-ŻEBBUĠ huwa l-akbar speċi u fih daqs Durrajsa. Għalkemm m'għandux għanja ħelwa, xorta waħda huwa mfit-tex ħafna min-nassaba. Hawn Malta narawh f'numri ferm iżgħar mill-ispeċi l-

oħra għalkemm jidher kull sena bejn l-aħħar ta' Settembru u Diċembru. Xi kultant waħdiet jibqgħu jidhru anki sa April. Bażikament Taż-Żebbuġ huwa għasfur kannelli ċar mingħajr strixxi u b'dabra fuq il-ġwienah u t-tarf tad-denb bojod. Taht il-munqar ikun iswed fir-raġel.

Minn studji li jsiru permezz tat-twaħħil taċ-ċrieket jidher li l-biċċa l-kbira ta' l-agħsagar ta' l-għana li naraw f'Malta jġu mill-Ewropa Ċentrali u tal-Lvant. Kif rajna kważi kull speċi ġie li biedet fil-gzejjer tagħna. M'hemmx dubju li dawn l-agħsagar ibidu hawn f'numru akbar kull sena kieku kellhom jingħataw iċ-ċans. Biex dan isehħ l-insib għal dawn l-agħsagar għandu jieqaf ma' Diċembru. Kieku żgur li l-kampanja Maltija tiehu xejra oħra fix-xhur ta' Jannar, Frar u Marzu bl-għana u l-ilwien helwinta' dawn l-agħsagar.

GARDELL